

(א) $\frac{1}{2} \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \frac{1}{5}$
 $\frac{1}{2} \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \frac{1}{5}$
 $\frac{1}{2} \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \frac{1}{5}$
 (ב) $\frac{1}{2} \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \frac{1}{5}$
 (ג) $\frac{1}{2} \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \frac{1}{5}$

בס"ד. אור ליום ב', חמשה עשר באב, ה'תש"מ

(הנחה בלתי מוגה)

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים¹. ומובא
 בכמה מאמרי רבותינו נשיאינו², ובארוכה במאמר דשנת עת"ר³
 (שמתחיל נחמו נחמו עמי⁴, ומיד לאח"ז מביא מ"ש במשנה⁵ לא היו ימים
 טובים כו' כחמשה עשר באב כו'), שאיתא בפע"ח⁶ (הטעם על זה) שאז
 הוא מילוי הלבנה בשלימות (קיימא סיהרא באשלמותא⁷). ושואל⁸ על זה,
 הלא בכל ט"ו לחודש הוא מילוי הלבנה, ולמה לא מצינו שיהי' אז יו"ט,
 לבד מפסח וסוכות שהוא בט"ו, אבל בכל חודש אינו יו"ט בט"ו בו, ולמה
 דוקא בחמשה עשר באב הוא יו"ט. ויתירה מזה, ממ"ש לא היו ימים טובים
 לישראל כחמשה עשר באב, משמע שהוא עוד יו"ט ביותר מבשאר מועדים,
 אפילו מפסח וסוכות, וצריך להבין טעם הדבר. (ומבאר בזה) שידוע שכל
 ירידה היא צורך עלי, וככל שהירידה היא ביותר (א' טיפערע), מובן מזה
 שהעלי' היא ג"כ ביותר. וכיון שבחודש אב ישנה הירידה הקשורה עם
 תשעה באב, שירדה פלאים⁹, לכן גם העלי' שלאח"ז (בט"ו באב) היא
 למעלה ביותר, לא רק לגבי יום ט"ו של שאר החדשים, אלא אפילו לגבי
 ט"ו בניסן (חג המצות, זמן חרותנו) וט"ו בתשרי (זמן שמחתנו).

אך עדיין צריך ביאור, ע"פ המבואר בחסידות¹⁰ בנוגע לחילוק בין ט"ו
 בניסן וט"ו בתשרי, שבט"ו בניסן היו בני" בדוגמת צדיקים, לפי
 שביצי"מ היתה התחלת הגירות של בני"י, וכיון שגר שנתגייר כקטן שנולד
 דמי¹¹, הרי לא שייך שיהי' אצלו איזה ענין מקודם לכן, אלא מיד מתחיל
 עבודתו באופן של צדיק. ואילו ט"ו תשרי, שבא לאחרי העבודה דחודש
 אלול, ובפרט לאחרי העשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ"פ, שעליהם נאמר¹²
 דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, אלו עשרה ימים כו', הנה, כאשר

(1) תענית כו, ב.	(6) זח"א קנ, א. רכג, א"ב.
(2) ראה אוה"ת ואתחנן ח"ו ע' ב'קצו	(7) ע"פ איכה א, ט.
ואילך. נ"ך ח"ב ע' א'צו.	(8) ראה אוה"ת בא ע' רנו ואילך. סה"מ
(3) סה"מ עת"ר ע' שכא ואילך (רישומי	תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג.
דברים). ע' תלח ואילך (הנחה).	(9) ראה יבמות מו, א"ב. כריתות ט, א.
(4) ישעי' מ, א.	(10) יבמות כב, א.
(5) סוף שער חג השבועות — "דרוש על	(11) ישעי' נה, ו. ר"ה יח, א.
סוד ט"ו באב".	

קיימא סיהרא באשלמותא ביום הט"ו, ישנו ענין השלימות בעבודה התשובה. וזהו גם מה שט"ו ניסן וט"ו תשרי הם מועדים לשמחה¹², אלא שהחילוק הוא, אם זוהי שמחה של בן מלך שנמצא בתמידות בבית אביו המלך, או בן מלך שהי' בשבי' ואח"כ חזר אל בית אביו המלך¹³. ולכאורה, לאחר שישנה כבר השלימות, הן של עבודת הצדיקים (בט"ו ניסן), והן של עבודת התשובה (בט"ו תשרי), שבוה נכלל גם הענין לאתבא צדיקיא בתיובתא¹⁴, מהו הענין השלישי דט"ו באב, שעליו נאמר, שבו יש עלי' למעלה יותר אפילו מתכלית העלי' דיוהכ"פ, שלאחריו בא ט"ו בתשרי.

וביותר צריך להבין¹⁵, דהנה, במארוז"ל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב נאמר גם וכיום הכיפורים, היינו, שיוהכ"פ שוה לחמשה עשר באב, וא"כ, ט"ו בתשרי שלאחרי יוהכ"פ, ובו קיימא סיהרא באשלמותא, שהוא נעלה יותר מיוהכ"פ, צ"ל נעלה יותר גם מחמשה עשר באב שהוא כמו יוהכ"פ, שהרי בחמשה עשר באב יש רק המעלה שבא לאחר הירידה דת"ב, ואילו בט"ו בתשרי שלאחרי יוהכ"פ יש ב' מעלות, (הא') המעלה דיוהכ"פ שהוא כמו חמשה עשר באב (מאיזה טעם שיהי'), (והב') מעלין בקודש¹⁶ גם לגבי יוהכ"פ. ואעפ"כ אומרים שמעלת ט"ו בתשרי אינה כמעלת ט"ו באב, שעפ"ז ברור הדבר לכאורה שאינו כמעלת יוהכ"פ, שהוא בעשור לחודש¹⁷, לפני שקיימא סיהרא באשלמותא.

ב) ויש לומר הביאור בזה בדרך אפשר, בהקדים מה שמצינו בדוגמת זה השאלה הידועה, בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁸, במ"ש¹⁹ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, דצריך להבין מהו ענין ודרך חיים, איזהו דרך חיים מלבד התורה והמצוה האמורה קודם, דלכאורה, לאחר שישנו הענין דנר מצוה ותורה אור, איך שייד לומר שיש עוד דרך שלם שדוקא הוא נקרא דרך חיים (וקשור גם עם תוכחות מוסר, ככל פרטי הדברים שבוה²⁰).

והנה ב' הענינים דנר מצוה ותורה אור הם בהתאם לב' הענינים דט"ו בניסן וט"ו בתשרי. ט"ו בניסן קשור עם ענין המצוות (נר מצוה),

(17) בתחלתו (ע' 15).

(18) משלי ו, כג.

(19) ראה גם אוה"ת נ"ך כרך ג' ע' א' שסג ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקצב [ח"ד ס"ע א'שמט] ואילך.

(12) נוסח תפלת העמידה וקידוש ליו"ט.

(13) ראה תניא פל"א.

(14) ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ,

סע"ב. וראה זח"ג (רע"מ) קנג, ב.

(15) ברכות כח, א.

(16) אמור כג, כז.

שהרי יצי"מ (בט"ו ניסן) היתה קודם מתן תורה, אבל הי' כבר ענין המצוות, כפי שמצינו שגם לפני מ"ת הי' ענין המצוות, כמ"ש רש"י בפירושו עה"ת עה"פ²⁰ שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך גו', קודם מ"ת, במרה, אלא שמרה הי' לאחר יצי"מ, אבל גם לפני יצי"מ הי' כבר ענין המצוות, כמ"ש הרמב"ם²¹ שנוסף על שבע המצוות שנצטוו כל בני נח, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה. אלא שמצות מילה שייכת גם לבני קטורה²², אבל לאח"ז ניתוספו עוד ענינים ע"י יצחק ויעקב כו', ובמצרים נצטווה עמרם במצוות יתירות, עד שבא משה רבינו כו'. ומקרא מלא דיבר הכתוב בנוגע לר"ח ניסן: החודש הזה לכם, כזה ראה וקדש²³, ומזה באו אח"כ לקיימא סיהרא באשלמותא, בט"ו ניסן, שאז ניתוספו כו"כ מצוות, החל מארבעה עשר בניסן, שבו התחיל קיום הציווי דקרבן פסח²⁴, ועאכו"כ בט"ו בניסן שניתוספו בו עוד כמה פרטים²⁵. ומכל זה מוכן, שעוד לפני מ"ת, בט"ו בניסן, (כשקיימא סיהרא באשלמותא), הי' כבר אצל בני העילוי דנר מצוה. ולהעיר, שכיון שכדי שיוכלו לקיים מצוה צריך ללמוד תורה, הרי בודאי שגם למדו תורה, אבל עיקר הענין שעל ידו הי' אצלם הקישור והחיבור עם הקב"ה הו"ע קיום המצוות — מצוה מלשון צוותא וחיבור²⁶. החל ממצות מילה, שדוקא בה הי' הענין דנקיטת חפץ²⁷, דבר שבקדושה, בזמן ההוא²⁸. ונוסף על העילוי דנר * מצוה, שהשלימות שלו (קיימא סיהרא באשלמותא) היא בט"ו ניסן, ישנו גם העילוי דתורה אור, ששייך לט"ו תשרי, שאז היתה השלימות (קיימא סיהרא באשלמותא) בנוגע ליוהכ"פ, כסיום המשנה¹ ביום חתונתו²⁹, זה מתן תורה, יוהכ"פ שניתנו בו לוחות אחרונות³⁰. ונמצא, (שהשאלה הנ"ל) מהו העילוי דט"ו באב לאחר שישנה כבר השלימות דט"ו בניסן וט"ו בתשרי, היא בדוגמת השאלה מהי ההוספה דדרך חיים ותוכחות מוסר לאחר שכבר ישנם הענינים דנר מצוה ותורה אור.

ג) ומבאר בקונטרס הנ"ל, דהנה, מה שהכתוב המשיל המצוה לנר והתורה לאור, פירש בשל"ה³¹ (שנר היינו נר יחידי, ואור הוא מדורה גדולה. ועד"ז אמרו רז"ל בסוטה³², תלה הכתוב את המצוה

(27) ראה חיי שרה כד, ב ובפרש"י.

(28) ראה לקו"ש ח"ה ע' 79. ע' 89.

(29) שה"ש ג, יא.

(30) פרש"י שם.

(31) בתחלתו (א, א).

(32) כא, א.

(20) ואתחנן ה, יב.

(21) ה' מלכים רפ"ט.

(22) שם פ"י ה"ח.

(23) בא יב, ב ובמכילתא ופרש"י.

(24) בא שם, ו.

(25) שם, ח"א.

(26) לקו"ת בחוקתי מה, ג.

שם פ"י ה"ח
שם פ"י ה"ח
שם פ"י ה"ח

בנר ואת התורה באור, את המצוה בנר, לומר לך, מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה, ואת התורה באור, לומר לך, מה אור מגין לעולם, אף התורה מגינה לעולם. ומבאר, שלפי זה משמע, דאור היינו אור היום, ולא כמ"ש בשל"ה מדורה, דאור היום עדיף גם ממדורה גדולה. אמנם, ישנו ענין שהוא נעלה יותר מאור היום, שזהו מ"ש³³, לא יהי לך עוד השמש לאור יומם גו' והי' לך הוי' לאור עולם. והנה, ההתקשרות עם אור הוי', היא ע"י לימוד פנימיות התורה, שזהו"ע דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם³⁴, שע"ז יבוא לידי אהבה ויראה, עד ליראה עילאה כו', כמבאר שם³⁵ פרטי הענינים בזה. ומסיים³⁶, שזהו ענין דרך חיים, דקאי על פנימיות התורה, שהיא בחי' עץ החיים כו'.

ועפ"ז יש לבאר גם העילוי דט"ו באב לגבי ט"ו ביסן וט"ו בתשרי, שהוא בדוגמת העילוי דדרך חיים תוכחות מוסר לגבי נר מצוה ותורה אור. והנה, עיקר הגילוי דפנימיות התורה (דרך חיים) יהי' לעתיד לבוא, שאז יהי' גילוי תורתו של משיח³⁷. והיינו, שהן אמת שבמ"ת ניתנו כל עניני התורה, וגם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש³⁸, הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה, וכידוע הפתגם³⁹ שלא יהי' עוד הפעם מ"ת, אבל אעפ"כ, הרי אמרו חז"ל⁴⁰, שתורת עוה"ז הבל הוא לגבי תורתו של משיח, לפי שאז יתוסף בגילוי דפנימיות התורה באופן שלא בערך כו'. (ודוגמתו גם העילוי דט"ו באב, שלהיותו לפי ערך גודל הירידה דת"ב, ה"ה מעין העילוי דלעת"ל בביהמ"ק השלישי, עליו נאמר⁴¹ מקדש אד' כוננו ירך, בנינא דקוב"ה⁴², שיהי' בבחי' נצחיות (כמובא במאמר⁴³).

(ד) **ובהקדים** שגם בנוגע לביהמ"ק ישנם דוגמת ג' ענינים הנ"ל, בית ראשון ובית שני, שהם בדוגמת ב' אופני העבודה דצדיקים ובעלי תשובה⁴⁴, ולמעלה מהם הוא ביהמ"ק השלישי דלעתיד

(39) ראה סה"מ תרמ"א ע' תיב. תרמ"ז ע'

פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' לב. ע' תשיט. תער"ב ח"א ע' שסו [ח"ב ע' תקב. וש"נ].

(40) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.

(41) בשלח טו, יז.

(42) זחר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

(43) סה"מ עת"ר ע' שכד. ע' תמוז.

(44) ראה לקו"ש ח"ט ע' 27 ואילך. ע' 67 ואילך.

(33) ישע"י ס, יט.

(34) דברי הימים א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב.

(35) פי"ג.

(36) ספט"ו.

(37) ראה ויק"ר פי"ג, ג. פרש"י שה"ש א, ב.

(38) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב

ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. לקו"ש ח"ט ע' 252. וש"נ.

לבוא. דהנה, כללות העילוי של ביהמ"ק, בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות⁴⁵, ולא רק כמו המשכן שבמדבר, שהי' לפי שעה⁴⁵, אלא בית עולמים⁴⁶, ובלשון הרמב"ם⁴⁷: בית לדורי הדורות, הי' הן בבית ראשון והן בבית שני. ובפרטיות יותר, הנה בבית ראשון היו כל החמשה דברים (שחסרו בבית שני)⁴⁸, ונבנה ע"י שלמה, שהי' דור הט"ו לאברהם אבינו שבו נתמלא דיסקוס^{disc} של לבנה (כדאיתא במדרש⁴⁹), כאשר וישב שלמה על כסא הוי"ו⁵⁰. ובית שני, הנה אע"פ שנאמר בו ואכבדה⁵¹ מחוסר ה', כיון שחסרו בו חמשה דברים⁴⁸, הרי מ"מ נאמר⁵² גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, וא' הפירושים בזה (בגמרא מסכת ב"ב⁵³) דקאי על בית שני, שהי' גדול מבית ראשון בשנים, שבית ראשון עמד ת"י שנים ובית שני ת"כ שנים, והיינו, שבבית שני (שהי' לאחר הירידה וחורבן בית ראשון) הי' עילוי לגבי בית ראשון, מצד הענין דיתרון האור מתוך החושך ויתרון החכמה מן הסכלות⁵⁴. וע"ד מעלת לוחות אחרונות שעל ידם ניתוסף ריבוי בתורה, כדאיתא במד"ר פ' כי תשא⁵⁵ שהקב"ה אמר למשה, בלוחות שניות אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש והגדות, וה"ד⁵⁶ ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושי'. ועד"ז י"ל בנוגע לזמן בית שני, שאע"פ שחסרו בו ה' דברים, הרי עסקו בתורה כו"ו⁵⁷. וכמו ההוספה בתורה משרכו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן, ועי"ז רבו מחלוקת בישראל (כדאיתא בחגיגה⁵⁸), והיינו, שאף שמחלוקת היא לכאורה גרעון וירידה, הנה דוקא ע"י הירידה ניתוסף עלי', שזהו הריבוי בתורה שע"י פלפול התלמידים⁵⁹, באופן שיש דברי ב"ש ודברי ב"ה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים⁶⁰, שכל זה הי' לאחר שער ריבוי זמן אפילו בזמן בית שני שעדיין לא היו מרבין מחלוקת בישראל, כיון שמיד בתחילה הגיעו לבירור הדבר⁵⁸. וע"ד ריבוי התורה שבתלמוד בבלי, דאף שבמחשכים הושיבני⁶¹ זה תלמודה של בבלי⁶², הנה דוקא שם מתבררת

והנה
[כ"ב דמ"ה]

(54) ע"פ קהלת ב, יג.

(55) רפמ"ו.

(56) איוב יא, ו.

(57) ראה יומא ט, ב.

(58) בתוספתא — פ"ב, ד. ירושלמי —

הובא בתוס' חגיגה טז, א.

(59) אבות פ"ו, ו.

(60) עירובין יג, ב.

(61) איכה ג, ו.

(62) סנהדרין כד, א.

(45) רמב"ם הל' ביהמ"ח רפ"א.

(46) מכילתא בא יב, א. זבחים קיט, א.

ובכ"מ.

(47) שם ה"ג.

(48) יומא כא, ב.

(49) שמור"ר פט"ו, כו.

(50) דברי הימים א כט, כג.

(51) חגי א, ח.

(52) חגי ב, ט.

(53) ג, סע"א ואילך ובפרש"י.

הלכה פסוקה, שהרי הלכה כבבלי לגבי ירושלמי⁶³. ומזה מובן גם בנוגע לכללות העבודה בזמן הזה, שדוקא עי"ז באים לעילוי דלעת"ל, שאז יהי ביהמ"ק השלישי בבחי' נצחיות. והיינו, שלאחרי כל העילויים שבבית ראשון ובית שני, הגה העילוי דביהמ"ק השלישי הוא שלא בערך.

ויובן מהעילוי של בית שני לגבי בית ראשון, לפי שהי' ממנו גדול בשנים. והנה, לכאורה אינו מובן. כלל מהו הטעם שעל בית שני נאמר גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, הרי ביהמ"ק הוא בית שעליו נאמר⁶⁴ בנה בניתי בית זבול לך גו', וכי משום שעמד עשר שנים יותר יהי' כבודו גדול יותר מן הראשון. ומזה מובן, שהגדלות בשנים, אפילו עשר שנים בלבד, מוכיחה ומורה על הגדלות בפעולה * דמעשינו ועבודתנו שבביהמ"ק זה, ובאופן שכבר מתחילתו ה"ה בית האחרון שגדול כבודו יותר מן הראשון, נהיינו, שאין הפירוש שלסופו ניתוספו בו עשר שנים, אבל במשך ת"י השנים שלפנ"ז הי' בית שני כמו בית ראשון, אלא כבר מתחילתו, מהיום הראשון בשנה הראשונה, ה"ה הבית הזה האחרון (כלשון הכתוב) שגדול יהי' כבודו מן הראשון. ומזה * מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לביהמ"ק השלישי, שמעלתו לגבי ב"ר וב"ש היא, לא רק באופן שניתוסף במספר השנים, ועד לאופן שכולל את מספר השנים של ב' בתי המקדשות גם יחד, אלא, ניתוסף בו גדר חדש — בנין נצחי בפועל בגלוי, ואף שמעין זה הי' גם בבתי המקדשות שלפנ"ז, שגם הם נקראים בית עולמים, כנ"ל, הרי זה רק בכח, ואילו בפועל ובגלוי יהי' ענין זה בביהמ"ק השלישי דוקא. וכאמור לעיל, שהחילוק ביניהם אינו רק לאחר שיעברו ת"כ שנים ויראו שהוא קיים עוד שנה או עוד עשר שנים, אלא מיד ביום הראשון ה"ה בנין נצחי, ע"ד מ"ש רבינו הזקן בתו"א⁶⁵ בענין יום שכולו ארוך⁶⁶, שפי' כולו ארוך היינו (לא שלאחרי שעוברים כ"ד שעות יש לו המשך, אלא) שגם בתחלתו הוא ארוך.

וכמו"כ בנוגע לענין הקרבנות, שדוקא בביהמ"ק השלישי יהיו הקרבנות כמצות רצונך⁶⁷, כיון שדוקא לעת"ל תהי' השלימות של הבהמה והנסכים כו', וכן השלימות של האדם המקריב, ביחד עם השלימות של הבית שמוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, בית נצחי.

66 ראה קידושין לט, ב.

67 תפלת המוספין. וראה תו"א ויחי מו, ב. תו"ח שם רלו, א. רלו, ג ואילך. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך. תר"ם ח"א ע' רנט ואילך.

63 ראה רי"ף סוף עירובין. אנציקלופדי

תלמודית כרך ט ערך הלכה ע' רנ. וש"נ.

64 מלכים א, ח, יג.

65 תולדות יח, סע"ד.

והענין בזה, דהנה, בביהמ"ק השלישי, יקריבו לכאורה אותם קרבנות שהקריבו בבתי המקדשות שלפנ"ז. והיינו, שאע"פ שיתוספו אז קרבנות חדשים [נדכשם שבביהמ"ק השני ניתוספו קרבנות, כמסופר בעזרא⁶⁸, כמו שבביהמ"ק הראשון ניתוספו קרבנות לגבי המשכן שבמדבר⁶⁹ — מצינו כמה קרבנות שנזכרו ביחזקאל⁷⁰ בנוגע לביהמ"ק השלישי, שכפי ששמע מפשטות הכתובים, לא היו בביהמ"ק השני], הרי עיקר הקרבנות, החל מקרבן התמיד, את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים⁷¹, שבו מתחיל וכו' מסיים, שלא יקדים לקרבן התמיד ולא יאחר מקרבן התמיד⁷², הם באופן שוה כפי שהי' במשכן שבמדבר, בב"ר וב"ש. ואעפ"כ, דוקא בביהמ"ק השלישי יהי' הענין דכמצות רצונך, שלא הי' במשכן שבמדבר, ואפילו לא בביהמ"ק הראשון כו'. וגם ענין זה הוא באופן, שמיד בקרבן הראשון שיקריבו ביום הראשון, שיבנה מקדש במקומו, יהי' כבר העילוי דכמצות רצונך, כיון שמקריבים אותו בביהמ"ק נצחי, אע"פ שזוהי רק השנה הראשונה, ואילו בית ראשון עמד ת"י שנה ובית שני ת"כ שנה.

ועד"ז בעבודת האדם, (שלימות העבודה) היא כשישנו לא רק הענין דנר מצוה, שזהו אופן העבודה שקשור עם מציאות העולם, ובמילא ישנם על זה המדידות וההגבלות של העולם, שענין זה שייך בעיקר בקיום המצוות, כמבואר בתניא⁷³ (וכפי שרואים גם בפשטות) שכל מצוה היא במדידה והגבלה [כולל גם מצות ת"ת (שהיא אחת מרמ"ח מ"ע), כמובא בתניא⁷⁴ בנוגע לקביעות עתים לתורה כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה], ונוסף לזה ישנו הענין דתורה אור, שענין האור הוא למעלה מהגבלת הכלים כו', אלא שלימות העבודה היא בהיותה באופן עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו"ע דבכל מאדך⁷⁵, שאז הרי זה נעשה אצלו ענין נצחי שלא שייך בו שינויים כו'. ע"ד הענין דכמצות רצונך שיהי' בביהמ"ק השלישי, בית נצחי.

ה) וזהו לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, שהוא יו"ט גדול מכל המועדים אפילו מפסח וסוכות, לפי שאז מאיר מעין

(68) ח, לה. וראה רמב"ם הל' מעשה

הקרבנות פ"ב הט"ו.

(71) פינחס כח, ד.

(72) ראה פסחים נח, סע"ב.

(73) אגה"ק ס"י.

(74) פל"ד.

(75) ואתחנן ו, ה.

(69) ראה מלכים"א ח, סב ואילך (בנוגע

לחנוכת ביהמ"ק). וראה מנחות פ"ד מ"ג.

קידושין לו, ב. רמב"ן פינחס כח, יא.

(70) מה, יז. מו, ה"א. וראה רמב"ם שם

(2) (1/2) (1/2) (1/2)

הגילוי דלעתיד, שאין בו הפסק, (למעלה מהגילויים בזמן הבית, שהי' לזה הפסק), לכן הוא יו"ט ביותר. וזהו גם (לא היו כו') כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, כמבואר במאמר⁷⁶, שבשניהם נעשית עליית המלכות בעתיק, עד לפנימיות עתיק, שזהו מעין דלעת"ל, שאז יהי' עיקר הגילוי דפנימיות עתיק, כמובא מפע"ח⁷⁷ שכל העלויות שבזמן הזה הם רק בחיצוניות עתיק, ורק לעת"ל תהי' העלי' בפנימיות עתיק.

וזהו גם שבחמשה עשר באב וביוהכ"פ בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים ואומרות כו' קחו מקחכם לשום שמים כו'⁷⁸, ועד לבנים ובנות עוסקים בתורה ובמצוות, ע"י ענין הנישואין דוקא, שגם ענין זה שייך לעילוי דלעת"ל, כדאיתא במד"ר פ' בא⁷⁹, שהעולם הזה אירוסין היו, אבל לימות המשיח יהיו נישואין.

אמנם הענין שיוהכ"פ הוא מעין לעת"ל (מצד עליית המלכות בעתיק), אינו שייך לט"ו תשרי, והיינו, שהשלמות דט"ו בתשרי ביחס ליוהכ"פ, היא רק בנוגע לענין דבעשור לחודש⁸⁰, שבו ניתוסף עילוי בחמשה עשר בו, כשקיימא סיהרא באשלמותא, וניתוסף לזה ישנו ביוהכ"פ ענין עליית המלכות בעתיק, שענין זה ישנו (רק) ביוהכ"פ, אבל לא בחג הסוכות (ט"ו בתשרי), דאל"כ, לא הי' עילוי בחמשה עשר באב לגבי חמשה עשר בתשרי.

ו) והנה האמור לעיל, שבט"ו באב ויוהכ"פ יש גם עכשיו מעין דלעת"ל, יש דוגמתו בכללות עבודת האדם בנר מצוה ותורה אור ודרך חיים ותוכחות מוסר, כי, עיקר הענין דפנימיות התורה, שעל זה קאי דרך חיים ותוכחות מוסר, יהי' לעת"ל (כנ"ל ס"ג), והרי מבואר בקונטרס הנ"ל, שדרך חיים ותוכחות מוסר, אינו ענין ששייך לזמן דלעת"ל, אלא עכשיו צריכה להיות העבודה (לא רק) דנר מצוה ותורה אור (אלא גם) ודרך חיים ותוכחת מוסר, ע"י לימוד פנימיות התורה כו'.

ויש להוסיף בזה, שכן הוא בכל פרטי הענינים דנר מצוה ותורה אור ודרך חיים גו', שבכל אחד מהם ישנם כל ג' ענינים אלו. דהנה, בענין המצוות, נר מצוה, נכללת גם מצות תלמוד תורה (שהיא אחת המצוות, כנ"ל ס"ד), תורה אור, וכן מצות התשובה (כפי שמביא רבינו

78) תענית לא, א.

79) פט"ו, לא.

76) סה"מ עת"ר ע' תנ.

77) שער הק"ש פט"ו. וראה לקו"ת

שה"ש מו, סע"ב. נא, ג.

ת"י ס"א ס"א ס"א

ס"א
ס"א
ס"א

הזקן באגה"ת⁸⁰ בתור פס"ד בנוגע למצות התשובה מן התורה, שענינה דרך חיים ותוכחות מוסר⁸¹. וכן בענין התורה, תורה אור, נכלל גם ענין המצוות, שהרי לימוד התורה היא מצוה (כנ"ל), וגם ענין התשובה, כמבואר בארוכה באגה"ת⁸² שתשובה עילאה הו"ע לימוד התורה. * ובפרטיות יותר, הנה בכל מצוה ישנה המצוה כפי שהיא (נר) מצוה, * המצוה כפי שהיא תורה (אור) ננוסף על פשטות הענין (ככל הענינים הרוחניים שצ"ל באופן של רמז עכ"פ כנגלה דתורה), שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה⁸³, שע"ז נעשית המצוה דהקרבנות עולה באופן של תורה אור, והמצוה כפי שהיא (תשובה או) דרך חיים, שהו"ע הבל"ג, וכמו במצות תפילין, שהוקשה על התורה כולה לתפילין⁸⁴, שאף שהתפילין עצמם הם במדידה והגבלה, שצ"ל ד' בתים וד' פרשיות כו', באופן דכל תוסיף וכל תגרע⁸⁵, הנה בזה גופא פועלים, ענין שלמעלה ממדידה והגבלה, ע"ז ששעבוד הלב והמוח⁸⁶ (שהוא חלק מקיום מצות תפילין⁸⁷) הוא (לא במדידה והגבלה, אלא) למעלה ממדידה והגבלה. וכמו"כ ישנם ג' ענינים אלו בתורה, כפי שהתורה היא (נר) מצוה, כפי שהתורה היא תורה אור, וכפי שהתורה היא דרך חיים. וכמו"כ ישנם ג' ענינים אלו בדרך חיים ותוכחות מוסר, כפי שענין זה חוזר ונמשך בקיום מצוה, וכפי שחוזר ונמשך בלימוד התורה, וכפי שהוא ענין (דרך) בפ"ע, היינו, שהליכה בדרך החיים היא לא כדי שלאח"ז ילמד תורה ויקיים מצוה באופן כך, אלא לשם דרך החיים עצמה.

ומזה מובן שההתחלה בזה שייכת אפילו בחושך כפול ומכופל של הגלות בעקבתא דמשיחא, ואפילו בחו"ל, ע"ז שכל אחד מישראל מקיים מצוה אחת, במעשה או בדיבור או במחשבה, ועושה זאת בתמימות ובפשטות, כיון שאינו שייך לענינים נעלים יותר, או שעושה זאת יחד עם הכוונות כו', אם הוא שייך לעניני כוונות וכיו"ב, או שגם אז הרי זה באופן שאני מכיין לדעת זה התינוק (ע"ד שמביא הצ"צ בספר המצוות בשרש מצות התפלה⁸⁸) — שיש בכחו להעמיד את עצמו (איבערשטעלן זיך) בשעתא חדא וברגעא חדא וביומא חדא⁸⁹ במעמד ומצב, שזה נעשה

(85) ואתחנן ד, ב. פ' ראה יג, א.
(86) ראה שו"ע אור"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם ס"א. תניא פמ"א (נו, ב).
(87) ראה ב"ח אור"ח ס"ח. שו"ע אדה"ז שם.
(88) רפ"ח.
(89) ע"פ לשון הזהר — ח"א קכט, א.

(80) פ"א.
(81) ראה דרך חיים ע' 54.
(82) ספ"ח ואילך.
(83) ראה מנחות בסופה. וראה לקו"ש.
(84) ח"י"ע ע' 413. וש"נ.
(85) קידושין לה, א.

באופן נצחי, כיון שהאמת היא שיחוד זה הוא נצחי לעולם ועד (כמ"ש בתניא⁹⁰), וצריך רק להמשיך זאת באופן שיחדור בו (דאָס זאָל אים דורכנעמען), ואז עשייתו היא באופן נצחי, עכ"פ בשעתא חדא וברגעא חדא של העשי, ועאכו"כ כשממשיך בזה אח"כ בכל ימות השנה, ועוסק באופן כזה הן בנר מצוה הן בתורה אור והן בדרך חיים תוכחות מוסר, ואז ממשיך ומביא את ביהמ"ק הנצחי, בגאולה הנצחית ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(90) פכ"ה.

הוספה

א

ב"ה. כו' מניא תשי"ד

ברוקלין

שלום וברכה!

זה מזמן קבלתי מכתבו בו כותב שמשתדל בכל מה דאפשר להחזיק השלום, ויה"ר מהשי"ת שלא רק שיחזיק אלא גם שירבה בו, וכלשון רז"ל — אסתר רבה בסופו — הנה השלום בריבוי קשור בהברכה בריבוי כו' עיי"ש, והשי"ת יזכהו ויצליחו שיהי זה בהקדם.
בברכה לבשו"ט.

ב

ב"ה. ה' אלול תשי"ד

ברוקלין

שלום וברכה!

... מוכרח הדבר שהאהבה והשלום שוררים ביניהם כי זהו טובת הפרט וטובת הכלל ומונע ההיפך דקידוש שם שמים, ובאם אי אפשר אחרת מוכרח שכל אחד מהצדדים זאָל פאַרבוידן אויף זיך עכ"פ במקצת, וגדול השלום שמסיר ההעלמות וההסתרים מהבנת האדם ובמילא רואה אַז עס האָט זיך ניט